

نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی*

رحمان معرفت^۱

یزدان منصوریان^۲

محمدزهره ساز^۳

(صفحات ۲۱-۳۹)

چکیده

هدف: این مقاله به بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان رشته روان‌شناسی دانشگاه سمنان می‌پردازد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر، پژوهشی کاربردی است که با کمک روش گراندد تئوری به بررسی دیدگاه دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان در دوره تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد، دکترا) می‌پردازد. جامعه پژوهش شامل تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی روان‌شناسی مشغول به تحصیل در زمان انجام پژوهش (۱۳۹۶-۱۳۹۴) بود بنابراین از روش سرشماری استفاده شد و فرایند گردآوری داده‌ها تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. به دلیل ماهیت کیفی و اکتشافی پژوهش، گردآوری و تحلیل داده‌ها به صورت همزمان انجام شد و ۲۷ مصاحبه نهایی با جامعه پژوهش صورت گرفت. گردآوری داده‌های مورد نیاز با کمک مصاحبه نیمه‌ساختار یافته انجام گرفت. تحلیل داده‌ها نیز به کمک نرم افزار مکس کیودا (MaxQDA) نسخه ۱۰ انجام شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان نیاز به کسب اطلاعات حرفه‌ای و اطلاعات نشر، مفاهیم اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، اطلاعات مرتبط با مکانیزم پژوهش، منابع اطلاعاتی تخصصی و منابع اطلاعاتی موجود در بافت دانشگاه و نیز مفاهیم مرتبط با جستجو و بازیابی اطلاعات دارند.

نتیجه گیری: بر اساس کدگذاری انتخابی، نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان در ۵ طبقه کلی قرار داده شد و نشان می‌دهد که دانشجویان روان‌شناسی نیازهای اطلاعاتی متنوعی دارند.

کلیدواژه‌ها: نیاز اطلاعاتی، دانشگاه سمنان، دانشجویان روان‌شناسی.

* تاریخ ارسال مقاله: ۱۳۹۶/۱۱/۲۸؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۰۲/۰۹.

۱ استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه سمنان (نویسنده مسئول)

rmarefat@semnan.ac.ir

۲ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه خوارزمی

y.mansourian@gmail.com

۳ استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه خوارزمی

zerehsaz@khu.ac.ir

مقدمه

اهمیت اطلاعات در عصری که به نام عصر اطلاعات و ارتباطات نامگذاری شده است بر همگان آشکار است. تصمیم گیری برای انجام فعالیت های مختلف فردی، علمی، فرهنگی، اجتماعی و غیره با نیاز به کسب اطلاعات پیوند خورده است. کسب اطلاعات مبنای تصمیم گیری است و بدون اطلاعات امکان تصمیم گیری صحیح میسر نمی باشد. توجه به نیازهای اطلاعاتی کاربران و جوامع گوناگون بارها مد نظر پژوهشگران مختلف قرار گرفته است. برخی پژوهشگران همچون یمین فیروز و داورپناه (۱۳۸۴)، شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران را به عنوان موضوعی پایدار و نامیرا در علم اطلاعات و دانش شناسی قلمداد کرده اند. شاید بر همین اساس باشد که پژوهش های گسترده ای در این حوزه در سال های اخیر انجام گرفته است به عنوان نمونه، خادمیان و خواجه نامقی (۱۳۹۰) به شناسایی نیازهای اطلاعاتی و میزان رضایت مراجعان به کتابخانه های سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی پرداختند و متوجه شدند که در بین انواع منابع اطلاعاتی، نیاز به کتاب در اولویت قرار دارد. آنها همچنین در بین موضوعاتی که مخاطبان این کتابخانه ها به عنوان نیاز مطرح کرده بودند به ترتیب داستان و رمان، رایانه و اینترنت، فیزیک و ریاضیات را از نظر موضوعی دارای رتبه های اول تا سوم بودند. به اعتقاد آنان، دانشجویان و دانش آموزان به عنوان مراجعان اصلی کتابخانه های مذکور باید در اولویت توجه به نیازهای اطلاعاتی در این کتابخانه ها قرار گیرند.

کیانی خوزستانی، نیکنام و پیشوایی (۱۳۹۱) با بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یزد به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین مجرای دستیابی به اطلاعات در بین جامعه پژوهش‌آنان، پایگاه‌ها و کتابخانه‌های دیجیتالی و الکترونیک بود. آنها همچنین به این نتیجه دست یافتند که کتاب‌های الکترونیکی و وب به دلیل سهولت و سرعت استفاده، از مهمترین منابع استفاده شده توسط اعضای هیئت علمی شرکت‌کننده در پژوهش آنان بود.

محبوب و حسن زاده (۱۳۹۱) ضمن ارائه تعاریف متعدد صورت گرفته درباره نیاز اطلاعاتی، از بیان نیاز به عنوان اولین حلقه ارتباطی بین نیاز اطلاعاتی کاربر و محتوای نظام اطلاعاتی نام می‌برند. آنها با اشاره به تقسیم‌بندی موجود مرتبط با انواع نیازها از دیدگاه افرادی همچون تیلور، واگان، گراس^۳ و بلکین^۴ عوامل موثر بر نیاز اطلاعاتی را بر می‌شمارند. رهیافت‌های زبان‌شناختی، روان‌شناختی و رهیافت نظام‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات در بیان نیاز اطلاعاتی سه رهیافت پیشنهادی این پژوهشگران به عنوان رهیافت‌های کارآمد مرتبط با بیان نیاز اطلاعاتی مورد اشاره قرار گرفته است.

صیامیان و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی نیازهای اطلاعاتی کاربران با آسیب‌بینایی و نقش کتابخانه‌ها در تامین نیازهای آنان پرداختند و متوجه شدند که در ایران عوامل موثر بر نیازهای اطلاعاتی کاربران نابینا وضعیت مطلوبی ندارد. آنها از نقش چشمگیر کتابداران در این باره سخن گفتند.

مغرب و حیاتی (۱۳۹۴) رضایت اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز را درباره استفاده از منابع و خدمات کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های آنان نشان داد که بیشترین میزان رضایت مربوط به

---

^۱Taylor

^۲Vaughan

^۳Goss

^۴Belkin

سهولت دسترسی به کتابخانه دیجیتال بود و کمترین میزان رضایت نیز به سطح اطلاعاتی فراهم شده اختصاص داشت. در اختیار نداشتن رمز عبور و کد کاربری از دلایل عدم استفاده از کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز توسط کاربران ابراز شده بود.

آهنچیان و همکاران (۱۳۹۴) که به سنجش نیازهای آموزش کتابداران متخصص و غیر متخصص کتابخانه‌های عمومی مشهد پرداختند و نقش تجربه در این نیازها را مورد توجه قرار دادند.

پژوهش قاسمی و داورپناه (۱۳۹۵) که مورد کاوی نیازهای اطلاعاتی حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها بر مبنای رویکرد تحلیل شناختی کار پرداخته است، نشان داد که تفاوت وظیفه، تفاوت نیازهای اطلاعاتی افراد را موجب می‌شود. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد که با وجود گستردگی کانال‌های الکترونیک، هنوز سنت شفاهی نقشی جدی در گردش اطلاعات در جامعه دانشگاهی دارد.

زوارقی، حمدی پورو مرادی (زودآیند) دریافتند که دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه تبریز علاقمندی خاصی بر ظرفیت‌های فضای مجازی برای برقراری ارتباط اثربخش در بستر فرایند اطلاع‌یابی دارند. در واقع نتایج پژوهش آنان نشان داد که دانشجویان مذکور از فضای مشارکتی ایجاد شده به مدد فضای مجازی در راستای فرایند اطلاع‌یابی خود استفاده بهینه می‌کنند. پژوهش حاضر نیز به دنبال شناخت نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی در دانشگاه سمنان طراحی و اجرا شد.

این پژوهش به دنبال شناخت نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی روان‌شناسی دانشگاه سمنان است. پرسش اصلی پژوهش حاضر اینست که نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان کدامند؟

روش شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی است و با استفاده از روش گراند تئوری انجام شده است. جامعه پژوهش در این تحقیق شامل دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان در سه

مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا در زمان انجام پژوهش (۱۳۹۴-۱۳۹۶) در مجموع ۱۳۳ دانشجو می‌باشد. تعداد دانشجویان کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل در زمان انجام پژوهش ۱۰۲ دانشجو و دانشجویان دکتری ۳۱ دانشجو بود.

گردآوری داده‌ها در این پژوهش مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته فردی بود. مصاحبه‌ها نیز با استفاده از سیستم ضبط صوت مخصوص گوشی تلفن همراه ضبط شد. با توجه به نیاز به حداکثر داده‌ها، از روش سرشماری استفاده شد. گردآوری داده‌ها تا زمان اشباع داده‌ها ادامه یافت. پس از انجام مصاحبه هفتم، به دلیل تکراری بودن داده‌های ارائه شده از سوی جامعه پژوهش نهایتاً، پنج مصاحبه دیگر با جامعه پژوهش انجام شد تا اطمینان لازم از تکراری نبودن داده و اشباع داده‌ها فراهم شود و داده جدیدی بدست نیامد. تمام مصاحبه‌ها پس از پیاده کردن، تایپ شدند و پس از بارگذاری در نرم افزار تحلیل داده‌های کیفی MaxQDA نسخه ۱۰، از طریق کدگذاری آزاد، محوری و انتخابی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. از تکنیک مقایسه مداوم بین داده‌ها و یادداشت برداری در حین پیاده سازی و مطالعه مداوم داده‌ها نیز استفاده شد. پس از استخراج کدها، از طریق کنترل اعضا، کدهای استخراج شده در اختیار اعضای جامعه پژوهش قرار گرفت تا تناسب کدها با نظرات آن‌ها بررسی شود و نتایج این کار از مشابَهت دیدگاه‌های جامعه پژوهش و کدهای استخراج شده حکایت داشت.

یافته‌ها

تعداد ۲۰ مقوله اصلی مرتبط با پرسش پژوهش، از میان ۶۶ مقوله فرعی و ۱۲۷ مفهوم مستخرج از متن مصاحبه‌های تحلیل شده به دست آمد. مقوله‌های اصلی ابزارهای

۱Semi-structured In-depth Individual Interview

۲Voice Recorder

۳Constant Comparison

۴Memorizing

۵Member checking

جستجوی اینترنتی، اطلاعات حرفه‌ای، اطلاعات نشر، اطلاع‌یابی و بازیابی اطلاعات، اعتبار منابع اطلاعاتی، پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی، پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی، درس‌افزارهای رایگان، سبک‌های منبع‌نویسی، سرقت علمی، شبکه‌های اجتماعی، شبکه‌های جستجوی کتاب، شناخت اطلاعات، شناخت بافت و منابع بافتی، شناخت مکانیزم پژوهش، شناخت منابع بافت، لزوم شناخت منابع اطلاعاتی، مفاهیم شبکه، منابع اینترنتی، منابع تخصصی، نیازهای اطلاعاتی نرم‌افزاری تشکیل دهنده ۲۰ مقوله اصلی مرتبط با پرسش اصلی پژوهش است که در ادامه برخی شواهد مرتبط با این مقوله‌ها و مفاهیم آن مورد اشاره قرار می‌گیرد.

جدول یک. مقوله‌های اصلی، فرعی و مفاهیم مرتبط با نیاز اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی	ردیف
آشنا نبودن با گوگل مپ	شناخت گوگل مپ	ابزارهای جستجوی اینترنتی	۱
آشنا نبودن با مرورگرها	شناخت مرورگرها		
آشنا نبودن با آپک	ابزارهای جستجو		
شیوه یافتن موتورهای جستجو			
آشنا نبودن با از یک متخصص پرس			
آشنا نبودن با موتورهای جستجو			
آشنا نبودن با ابرموتورهای جستجو			
آشنا نبودن با راهنماهای موضوعی			
آشنایی با موتورهای کاوش			
آشنایی با فلسفه و کارکرد موتورهای جستجو			
شناخت ناکافی از گوگل و خدماتش	لزوم شناخت گوگل		
آشنا نبودن با گوگل درایو و خدماتش			
آشنا نبودن با گوگل اسکالر			
نیاز به یافتن انواع آزمون‌های روان‌شناختی	شناخت آزمون‌های روان‌شناختی	اطلاعات حرفه‌ای	۲
نیازهای اطلاعاتی/مشاوره	نیاز به شناخت سازمان‌های روان‌شناسی		
آشنا نبودن با سازمان‌های روان‌شناسی	روان‌شناسی		

ردیف	مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم
		نیاز به مشاور اطلاعاتی	نیازهای اطلاعاتی آموزشی
۳	اطلاعات نشر	آشنا نبودن با DOI	آشنا نبودن با DOI
		آشنایی با نگارش کتاب	نگرش نادرس نسبت به نگارش کتاب
		کسب تجربه انتشاراتی	نیاز به کسب تجربه انتشاراتی
۴	اطلاع‌یابی و بازیابی اطلاعات	ریزش کاذب	ریزش کاذب
		شناخت شیوه‌های جستجو	نیاز به انواع متنوع جستجوها
		لزوم آشنایی با اصطلاحات جستجو	تنوع موضوعی جستجوها
		لزوم آشنایی با جستجوی تخصصی	آشنا نبودن با اصطلاحات جستجو
		لزوم آشنایی با جستجوی تخصصی	آشنا نبودن با جستجوی تخصصی
		لزوم آشنایی با فرایند جستجو	لزوم آشنایی با فرایند جستجو
		لزوم آشنایی با فرمول‌بندی جستجو	فرمول‌بندی جستجو
		لزوم شناخت ابزارهای جستجو	آشنا نبودن با عملگرهای بولی
		مشکل کلیدواژه‌ای	مشکل کلیدواژه‌ای
		مهارت جستجو	مهارت جستجو
		نیاز به یافتن معادل واژه‌ها	یافتن معادل انگلیسی واژه‌ها
		۵	اعتبار منابع اطلاعاتی
شناخت اعتبار اطلاعات	بی اعتمادی به پاورپوینت		
اعتبار انواع منابع	آشنانبودن با اعتبار انواع منابع		
اعتبار مشاهده‌ای	اعتبار مشاهده‌ای		
اعتباریابی منابع	اعتباریابی منابع		
۶	پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی	تردید در اعتباریابی منابع	تردید در اعتباریابی منابع
		پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی	اطلاع نداشتن از صفحه اساتید در گوگل اسکالر
۷	پایگاه‌های اطلاعاتی	لزوم شناخت پایگاه‌های	آشنا نبودن با سیج

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی	ردیف
آشنا نبودن با سایک اینفو	اطلاعاتی تخصصی انگلیسی	تخصصی	
معرفی پایگاه‌های اطلاعاتی در دروس غیر تخصصی			
آشنا نبودن با پایگاه ساینس دایرکت			
آشنا نبودن با محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی انگلیسی زبان			
آشنا نبودن با پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی			
آشنا نبودن با پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی زبان	لزوم شناخت پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی		
شنا نبودن با پوشش موضوعی پایگاه‌های فارسی زبان			
منابع اطلاعاتی رایگان	آشنایی با شیوه استفاده از منابع اطلاعاتی رایگان	درس‌افزارهای رایگان	۸
آشنا نبودن با درس‌افزارهای رایگان (OCW)	لزوم شناخت درس‌افزارهای رایگان		
آشنا نبودن با سبک منبع‌نویسی شیکاگو	لزوم آشنایی با سبک‌های منبع‌نویسی	سبک‌های منبع‌نویسی	۹
آشنا بودن با ونگور			
آشنا بودن با سبک شیکاگو			
سبک‌های منبع‌نویسی			
آشنا بودن با ای پی ای			
آشنا نبودن با شیوه منبع‌نویسی ای پی ای			
آشنا نبودن با شیوه منبع‌نویسی ون کور			
اشکال در رفرنس‌نویسی منابع فارسی			
آشنا نبودن با نرم‌افزارهای سرقت علمی	نرم‌افزارهای سرقت علمی	سرقت علمی	۱۰
آشنا نبودن با مفهوم سرقت علمی	شناخت مفهوم سرقت علمی		
اعتبار در شبکه‌های اجتماعی	شبکه‌های اجتماعی	شبکه‌های اجتماعی	۱۱
لینک‌دین	شبکه‌های اجتماعی تجاری		
ریسرچ گیت			

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی	ردیف
آکادِمیا	شبکه‌های اجتماعی علمی		
لزوم آشنایی با شبکه‌های اجتماعی علمی			
نازل بودن سطح اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی	اعتبار شبکه‌های اجتماعی		
عضو نبودن در شبکه‌های اجتماعی			
آشنا نبودن با شبکه‌های اجتماعی			
فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی			
تشخیص کانال‌ها و گروه‌های اجتماعی			
حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای	لزوم شناخت شبکه‌های اجتماعی		
لزوم آشنا بودن معایب شبکه‌های اجتماعی			
لزوم آشنایی با شبکه‌های اجتماعی علمی و تخصصی و عمومی			
گروه‌ها و کانال‌های شبکه‌های اجتماعی			
آشنا نبودن با شبکه‌های جستجوی کتاب			
آشنا نبودن با گوگل بوکس	لزوم شناخت شبکه‌های جستجوی کتاب	شبکه‌های جستجوی کتاب	۱۲
آشنا نبودن با ای براری (Ebrary)			
آشنا نبودن با آمازون (Amazon)			
تردید در تصمیم‌گیری	تردید در تصمیم‌گیری		
تشخیص نیاز به اطلاعات	تشخیص نیاز به اطلاعات	شناخت اطلاعات	۱۳
آشنا نبودن با منابع موجود در بافت	لزوم شناخت منابع بافت		
اطلاع نداشتن از خدمات ایمیل آکادمیک	شناخت ایمیل آکادمیک		
اطلاع نداشتن از وجود صفحه خانگی اساتید	لزوم شناخت صفحه خانگی اساتید	شناخت بافت و منابع بافتی	۱۴
لزوم مراجعه مداوم به سایت دانشگاه	آشنایی با سایت دانشگاه		
نیاز به آشنایی با فضای ابری دانشگاه	شناخت فضای ابری دانشگاه		
آسیب‌شناسی پژوهش			
تشویق به سهل‌انگاری انجام پژوهش			
نگارش پایان‌نامه توسط دیگران	آسیب‌شناسی پژوهش	شناخت مکانیزم پژوهش	۱۵
توجه ناکافی به پژوهش‌های کیفی			

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی	ردیف
حذف منابع نیازمند اشتراک	انتشار رفرنسی		
انتشار رفرنسی			
آشنایی با اصول اخلاق پژوهش	اصول اخلاق پژوهش		
لزوم توجه به قبح تقلب علمی			
آشنا نبودن با سایت‌های ارائه دهنده پرسشنامه	پایگاه پرسشنامه		
شیوه یافتن سایت‌ها و نرم افزارهای ترجمه	ترجمه الکترونیکی		
شیوه یافتن سایت‌های ترجمه			
لزوم مطالعه متن کامل مقاله	لزوم مطالعه عمیق		
نزدیک‌بینی معرفتی	نزدیک‌بینی معرفتی		
آشنا نبودن با سرعنوان‌های موضوعی فارسی	لزوم شناخت سرعنوان‌های موضوعی فارسی		
نادیده گرفتن انواع منابع	شناخت انواع منابع		
نگرش نادرست نسبت به مجله			
شناخت نادرست نسبت به مجله			
اهمیت نداشتن اعتبار منابع			
آشنا نبودن با اشکال و فرمت های مختلف منابع			
مفهوم ac.ir	آشنا نبودن با مفهوم .ir	لزوم شناخت مفاهیم شبکه	۱۷
آشنا نبودن با مفهوم .com			
آشنا نبودن با مفاهیم شبکه			
آشنا نبودن با مفهوم دامین			
نیاز به آشنایی با اعتبار ویکی‌پدیا	لزوم شناخت ویکی‌پدیا	منابع اینترنتی	۱۸
تردید در اعتبار ویکی‌پدیا			
ویکی‌پدیا دایره المعارف اینترنتی باز			
نیاز به آشنایی با ویکی‌پدیا			
ایجاد مدخل در ویکی‌پدیا			
نگرش نادرست در استفاده از وبلاگ	نگرش نادرست به وبلاگ		

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی	ردیف
آشنا شدن با گروه‌های بحث الکترونیکی	گروه‌های بحث الکترونیکی		
عضو نبودن در گروه های بحث الکترونیکی			
لزوم دسترسی به گزارش‌های موردی case report	گزارش‌های موردی	منابع تخصصی	۱۹
آشنا نبودن با نشریه های رشته روان‌شناسی	لزوم شناخت نشریه‌های روان‌شناسی		
ترجیح کار دستی به استفاده از نرم افزار	ترجیح کار دستی به استفاده از نرم افزار	نیازهای اطلاعاتی نرم افزاری	۲۰
آشنا نبودن با وان نوت	لزوم شناخت نرم افزار مدیریت یادداشت		
آشنا نبودن با نرم افزارهای مدیریت یادداشت‌ها			
آشنا نبودن با نرم افزار رفرنس منیجر	لزوم شناخت نرم افزارهای مدیریت استناد		
آشنا نبودن با نرم افزار پژوه یار			
نرم افزار سمیم نور			
آشنا نبودن با نرم افزار های مدیریت استناد			
مدیریت استناد با نرم افزار ورد	نرم افزارهای پژوهشی		
جی پاور			
آشنا نبودن با نرم افزارهای مدیریت اطلاعات شخصی			

جدول یک، مقوله‌های اصلی، فرعی و مفاهیم مستخرج از متن مصاحبه‌های صورت گرفته با جامعه پژوهش را نشان می‌دهد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دانشجوی روان‌شناسی نیاز به آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی دارد. برخی مفاهیم همچون آشنا نبودن با موتورهای جستجو، آشنا نبودن با ابرموتورهای جستجو، آشنا نبودن با راهنماهای موضوعی، نیاز به شناخت آپک ها، نیاز به شناخت ابزارهای گوگل همچون

گوگل مپ و نیاز به شناخت مرورگرها نشان می‌دهد که دانشجوی روان‌شناسی نیازمند آشنایی با ابزارهای جستجوی اینترنتی است.

نیاز به یافتن «اطلاعات حرفه‌ای» نیز از موضوعاتی است که دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌های پژوهش به عنوان نیازهای اطلاعاتی مورد نیازشان در طی مصاحبه‌های صورت گرفته با آنان ابراز کرده‌اند. برخی مفاهیم استخراج شده از متن مصاحبه‌ها همچون «نیاز به یافتن انواع آزمون‌های روان‌شناختی»، «نیازهای اطلاعاتی /مشاوره»، «آشنا نبودن با سازمان‌های روان‌شناسی» و «نیازهای اطلاعاتی آموزشی» نیز حکایت از این دسته از نیازها دارد.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها با برخی مفاهیم مرتبط با نشر همچون شاخص دیجیتالی منابع (DOI)، آشنا نیستند و نگرش نادرست نسبت به نگارش کتاب دارند. نیاز به کسب تجربه انتشاراتی نیز جزء نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها است که نشان می‌دهد که مقوله اصلی «اطلاعات نشر» به عنوان یکی از نیازهای اطلاعاتی دانشجویی روان‌شناسی باید مورد توجه قرار گیرد.

یکی از مقوله‌های اصلی بدست آمده در پژوهش حاضر، «اطلاع‌یابی و بازیابی اطلاعات» است. برخی شواهد از نیاز به آشنایی و کسب اطلاعات دانشجوی روان‌شناسی درباره برخی مباحث همچون ریزش کاذب، جستجوی تخصصی و فرایند جستجو، فرمول‌بندی جستجو، عملگرهای بولی و نحوه یافتن معادل انگلیسی واژه‌ها حکایت دارد.

مقوله «اعتبار منابع اطلاعاتی» به عنوان یکی از مقوله‌های اصلی مستخرج از داده‌ها، نشان می‌دهد که دانشجوی روان‌شناسی نیاز به کسب اطلاعات در خصوص اعتبار منابع اطلاعاتی دارد. برخی شواهد نشان می‌دهد که دانشجوی روان‌شناسی با اعتبار انواع منابع آشنا نیست و در اعتباریابی منابع اطلاعاتی با تردید و چالش مواجه است.

مقوله اصلی «پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی» نشان می‌دهد که دانشجوی روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه نیاز به کسب اطلاعات مناسب درباره پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی دارد. شواهد نشان می‌دهد که دانشجوی روان‌شناسی اطلاعی از صفحه مرتبط با اساتید خود در گوگل اسکالر ندارد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در پژوهش با برخی پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی مرتبط با حوزه روان‌شناسی از جمله سیج و سایک اینفو آشنا نیستند و نیازمند کسب اطلاعات مناسب در این حوزه می‌باشند. همچنین آشنا نبودن با پایگاه ساینس دایرکت و آشنا نبودن با محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی انگلیسی زبان و فارسی زبان حکایت از نیاز به کسب اطلاعات درباره پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی فارسی و انگلیسی زبان برای دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها دارد.

نیاز به کسب اطلاعات درباره «درس‌افزارهای رایگان» مبتنی بر این شاهد است که دانشجویان روان‌شناسی با درس‌افزارهای رایگان^۱ (ocw) موجود در وب آشنا نیستند و نیازمند کسب اطلاعات در این باره هستند. شواهد و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویان روان‌شناسی با منابع اطلاعاتی رایگان موجود در وب آشنا نیستند و نیازمند کسب اطلاعات در این حوزه هستند.

برخی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها مرتبط با سبک‌های استنادی است. شواهد نشان می‌دهد که دانشجویان شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها با برخی سبک‌های مطرح در حوزه استناد از جمله سبک منبع‌نویسی شیکاگو، ونکوور و سبک منبع‌نویسی ای‌پی‌ای که دقیقاً مرتبط با حوزه روان‌شناسی است، آشنایی لازم را ندارند و نیازمند کسب اطلاعات در این حوزه‌ها هستند. لزوم آشنایی با سبک‌های

^۱<https://us.sagepub.com>

^۲<http://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo/index.aspx>

^۳Open course ware

منبع‌نویسی زمینه‌ساز توجه به این نیاز اطلاعاتی ضروری و مورد نیاز در دانشجویان روان‌شناسی می‌باشد.

شواهد و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویان روان‌شناسی با موضوع «سرقت علمی» آشنایی ندارند. برخی مفاهیم مستخرج از متن مصاحبه‌ها همچون «آشنا نبودن با نرم افزارهای سرقت علمی» و «آشنا نبودن با مفهوم سرقت علمی» شواهدی بر این مدعا می‌باشند. لزوم شناخت شبکه‌های اجتماعی علمی و تجاری منجر به شکل‌گیری نیاز به کسب اطلاعات مرتبط با «شبکه‌های اجتماعی» برای دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها شده است. برخی مفاهیم استخراج شده از متن مصاحبه‌ها همچون «اعتبار شبکه‌های اجتماعی» نشان می‌دهد که نیاز به کسب اطلاعات در خصوص اعتبار شبکه‌های اجتماعی برای دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها احساس می‌شود.

کسب اطلاعات و نیاز به اطلاعات درباره «شبکه‌های جستجوی کتاب» نیز از موضوعاتی است که برای دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها اهمیت داشته است. شواهد نشان می‌دهد که دانشجویان روان‌شناسی با شبکه‌ها و سایت‌های اطلاعاتی مختص جستجوی کتاب همچون گوگل بوکس، ای براری^۱ و آمازون^۲ و غیره آشنایی ندارند و احساس نیاز به کسب اطلاعات در این باره دارند.

مقوله «شناخت اطلاعات» با دو زیرمفهوم «تردید در تصمیم‌گیری» و «تشخیص نیاز به اطلاعات» از لزوم توجه به نیازهای اطلاعاتی مرتبط با اطلاعات و اهمیت آن در تصمیم‌گیری حکایت دارد. دانشجویان روان‌شناسی شرکت‌کننده در مصاحبه از بافتی که در آن حضور دارند شناخت مناسبی ندارند و نیازمند کسب اطلاعات مناسب مرتبط با «شناخت بافت و منابع بافتی» هستند. برخی مفاهیم مستخرج از متن مصاحبه‌ها همچون «اطلاع نداشتن

^۱Google books

^۲Ebrary

^۳Amazon

از وجود صفحه خانگی اساتید»، «اطلاع نداشتن از ایمیل آکادمیک»، «آشنا نبودن با منابع اطلاعاتی موجود در بافت» و نیز «نیاز به آشنایی با فضای ابری دانشگاه» حکایت از نیازهای اطلاعاتی منطبق بر بافتی دارد که دانشجوی روان‌شناسی در آن حضور دارد.

مقوله اصلی «شناخت مکانیزم پژوهش» حکایت از نیاز به کسب اطلاعات درباره مسائلی همچون «آسیب‌شناسی پژوهش»، توجه کافی به پژوهش‌های کیفی و لزوم کسب اطلاعات درباره اصول اخلاق پژوهش و توجه به قبح تقلب علمی دارد. آشنا نبودن با سایت‌های ارائه دهنده پرسشنامه و شیوه یافتن سایت‌ها و نرم افزارهای ترجمه نیز از دیگر نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی می باشد.

برخی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی شرکت کننده در مصاحبه‌های پژوهش در حوزه شناخت منابع اطلاعاتی قرار دارد. مقوله اصلی «لزوم شناخت منابع اطلاعاتی» بر همین اساس شکل گرفته است. آشنا نبودن با سرعنوان‌های موضوعی فارسی، نادیده گرفتن انواع منابع، نگرش و شناخت نادرست نسبت به مجله، لزوم توجه به اهمیت اعتبار منابع و آشنا نبودن با اشکال و فرمت‌های مختلف منابع از لزوم کسب اطلاعات در این حوزه‌ها حکایت دارد.

«مفاهیم شبکه» مقوله‌ای اصلی است که دانشجویان روان‌شناسی نیاز به کسب اطلاعات درباره آن دارند. شواهد و یافته‌های پژوهش نشان داد که دانشجویان روان‌شناسی با برخی مفاهیم همچون مفاهیم دامین آشنایی ندارند. آنها مفهوم دامین را نمی‌دانند و انواع آنها را نمی‌شناسند و نیازمند کسب اطلاعات در این هستند. کسب اطلاعات درباره مفاهیم شبکه به عنوان یکی از نیازهای اطلاعاتی دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه مطرح شده است.

نیاز به کسب اطلاعات درباره «منابع اینترنتی» از نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی است که در مقوله مذکور قرار گرفته است. شواهد و یافته‌های پژوهش نشان می

دهد که دانشجویان روان شناسی نیازمند آشنایی با اعتبار ویکی پدیا هستند و آنها نسبت به اعتبار ویکی پدیا تردید دارند. همچنین نسبت به استفاده از وبلاگ نگارش نادرستی دارند. به نظر می رسد کسب اطلاعات در این حوزه ها می تواند شناخت بیشتر آنها را نسبت به منابع اینترنتی افزایش دهد.

مقوله «منابع تخصصی» حکایت از نیاز به کسب اطلاعات در این حوزه دارد. دانشجویان روان شناسی شرکت کننده در مصاحبه ها از نیاز به دسترسی به گزارش های موردی سخن گفته اند و نیز اذعان کرده اند که با نشریه های روان شناسی آشنا نیستند. کسب اطلاعات در این حوزه ها می تواند برخی از نیازهای اطلاعاتی آنان را مرتفع سازد. «نیازهای اطلاعاتی نرم افزاری» یکی از مقوله های اصلی مستخرج از دیدگاه های ارائه شده توسط دانشجویان روان شناسی در پژوهش حاضر است. شواهد نشان می دهد که دانشجویان روان شناسی نیاز به کسب اطلاعات در برخی حوزه های نرم افزاری همچون «وان نوت»، «نرم افزارهای مدیریت یادداشت ها»، «نرم افزار رفرنس منیجر»، «نرم افزار پژوه یار»، «نرم افزار سمیم نور»، «جی پاور»، «نرم افزارهای مدیریت اطلاعات شخصی» و به طور کلی نرم افزارهای مدیریت استناد دارند.

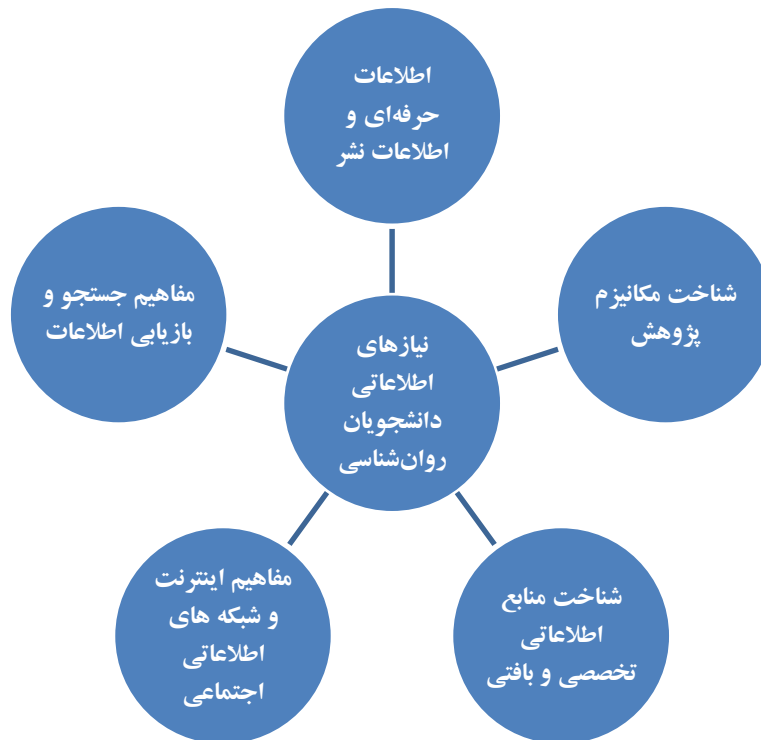
بحث و نتیجه گیری

بر اساس کدگذاری انتخابی، نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان شناسی دانشگاه سمنان در ۵ طبقه کلی قرار داده شد. نمودار شماره ۱ که بر مبنای کدگذاری انتخابی صورت پذیرفته است، نشان می دهد که دانشجویان روان شناسی نیازهای اطلاعاتی متنوعی دارند.

۱Case report

نمودار ۱. نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان

نمودار یک نشان می‌دهد که دانشجویان روان‌شناسی نیاز به کسب اطلاعات درباره مفاهیم اینترنت و شبکه‌های اجتماعی دارند. آنها همچنین نیاز به کسب اطلاعات مرتبط با مکانیزم پژوهش دارند.

کسب اطلاعات درباره منابع اطلاعاتی تخصصی و منابع اطلاعاتی موجود در بافت دانشگاه، از دیگر نیازهای اطلاعاتی دانشجویان مذکور باشد. بخشی از نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه سمنان ناظر بر مفاهیم اینترنت و شبکه‌های اطلاعاتی اجتماعی است و مفاهیم مرتبط با جستجو و بازیابی اطلاعات نیز در نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی مطرح است.

تشکر و سپاسگزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از همکاری و همدلی صمیمانه دانشجویان

شرکت کننده در مصاحبه‌های پژوهش حاضر سپاسگزاری نمایند. اعضای هیات علمی گروه روان‌شناسی دانشگاه سمنان نیز شایسته احترام و تقدیر هستند. کتابدار محترم دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان، سرکار خانم ذوالفقاری نیز شایسته احترام و تقدیر هستند.

منابع

۱. آهنجیان، م؛ رفیعی، ح؛ کاظمی، ش؛ ثابت زاده، الف (۱۳۹۴). سنجش نیازهای آموزش کتابداران متخصص و غیر متخصص کتابخانه های عمومی مشهد و بررسی نقش تجربه در این نیازها. پژوهش نامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۵ (۱)، ۱۵۳-۱۷۰.
۲. خادیمان، م؛ خواجه نامقی، الف (۱۳۹۰). شناسایی نیازهای اطلاعاتی و میزان رضایت مراجعه کنندگان کتابخانه‌های سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات... ۸۸ (۲۲): (۴) ۱۲۷-۱۰۴.
۳. زوارقی، ر؛ حمدی پور، الف؛ مرادی، س (۱۳۹۶). بررسی مقوله ارتباط در فرایند اطلاع یابی بر اساس نظریه تغییر بنیادین: نمونه پژوهی ارتباطات دانشجویان جدیدالورود کارشناسی دانشدکه علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تبریز در فضای مجازی. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات. ۲۸ (۴): ۷۴-۵۵.
۴. صیامیان، ح؛ حسن زاده، م؛ نوشین فرد، ف؛ حریری، ن (۱۳۹۳). نیازهای اطلاعاتی کاربران با آسیب بینایی و نقش کتابخانه ها در تامین آنها: مرور نظام مند. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات. ۲۵ (۲): ۱۶۵-۱۵۰.
۵. قاسمی، س؛ داورپناه، م ر (۱۳۹۵). بررسی نیازهای اطلاعاتی حرفه ای و غیر حرفه ای اعضای هیات علمی دانشگاهها بر مبنای رویکرد تحلیل شناختی کار: مطالعه موردی، دانشگاه فردوسی مشهد. پژوهش نامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۶ (۱)، ۱۸۶-۲۰۲.
۶. کیانی خوزستانی، ح؛ نیکنام، م؛ پیشوایی، ف (۱۳۹۱). رفتار اطلاع یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یزد. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۲۳ (۴): ۱۳۴-۱۲۰.
۷. محبوب، س؛ حسن زاده، م (۱۳۹۱). بیان نیاز اطلاعاتی. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات. ۸۹ (۱): ۱۱۱-۹۰.
۸. مجرب، م؛ حیاتی، ز (۱۳۹۴). منابع و خدمات کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز در تقابل با نیازهای کاربران. پژوهش نامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۵ (۲)، ۱۶۳-۱۸۱.
۹. یمین فیروز، م؛ داورپناه، م ر (۱۳۸۴). نیاز اطلاعاتی، رفتار و الگوی رفتار اطلاع یابی. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات. ۶۳: ۱۲۳-۱۳۲.

استناد به این مقاله:

DOI: 10.22091/stim.2018.2930.1192 شناسه دیجیتال

معرفت، ر؛ منصوریان، ی؛ زره ساز، م. (۱۳۹۷). «نیازهای اطلاعاتی دانشجویان روان‌شناسی». علوم و فنون مدیریت اطلاعات، ۴ (۱)، ۳۹-۲۱.